

Navnsetting av gater og veier

Språkrådets stedsnavntjeneste

Språkrådets stedsnavntjeneste gir råd om skrivemåten av norske og kvenske stedsnavn. Vi gir også råd om navnsetting og svarer på spørsmål om stedsnavn og stedsnavnbruk generelt.

Alle statlige, fylkeskommunale og kommunale organ som skal vedta skrivemåter av stedsnavn, skal legge saken fram for stedsnavntjenesten før det gjøres vedtak.

www.sprakradet.no
www.spraakradet.no

Under menypunktet «Stedsnavn» på Språkrådets nettsted finner du kontaktinformasjon til stedsnavntjenesten og mer informasjon om stedsnavn og kommunal navnsetting.

Den samiske stedsnavntjenesten er tilknyttet Sametinget. Det fins kontaktinformasjon på Sametingets nettsider.

Denne brosjyren fins også på nynorsk.
Utforming: Tank design
Trykk: 07 Oslo
Opplag 4000 (2012)
Kartgrunnlag: Kartverket 2012

Veien Tråkka (forsida) i Oslo fikk navn etter en havnehage som før lå på stedet. Nye adressenavn bør bygge på lokale stedsnavn. Slik tar vi vare på navn som ellers kunne blitt borte.
Foto: Språkrådet

Forord

Denne brosjyren er en innføring i navnsetting av gater og veier (adresse-navn). Den tar for seg de viktigste prinsippene for navngiving, hvilke regler som gjelder for skrivemåten av navna, og prosedyren kommunen må følge når skrivemåten av adressenavn skal fastsettes.

Alle bygninger som skal brukes til boligformål, fritidsformål, næringsvirksomhet eller offentlig eller publikumsrettet virksomhet, skal ha veiadresse med husnummer (adressenummer). Etter *lov om eigedomsregistrering* (matrikkelloven) er det kommunen som fastsetter offisiell adresse.

Når kommunen skal gjøre navnevedtak, har navngivingsprosessen to sider. Den første gjelder valg av navn, altså hva de aktuelle gate- og veistrekingene (adresseparsellene) skal hete. Her må en særlig ta hensyn til kapittel 12 i *forskrift om eiendomsregistrering* (matrikkelforskriften). Den andre gjelder hvordan navnet skal skrives. Her må en bruke *lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn* (stedsnavnloven).

Navngivingsprinsippene nedenfor gjelder i første rekke valg av adresse-navn, men de er også aktuelle ved navnsetting av andre lokalitetstyper der kommunen har vedtaksmyndighet, for eksempel navn på:

- hyttefelt, boligfelt og andre regulerte områder som ikke er adresseparseller
- kommunale skoler, barnehager, sykehjem, parker, torg, kaier, havner, idrettsanlegg og friluftsområder
- bruer, tunneler og veikryss som er en del av det kommunale veinettet

Reglene om skrivemåte og saksbehandling etter stedsnavnloven gjelder i alle navnesaker der kommunen er vedtaksorgan.

Viktige dokumenter i adresseringsprosessen

Lov om stadnamn (stedsnavnloven) gir regler om skrivemåten av stedsnavn og saksgangen i navnesaker. Loven er tilgjengelig på www.lovdatab.no.

Lov om eigedomsregistrering (matrikkelloven) skal sikre tilgang til viktige eiendomsopplysninger, ved at det blir ført et ensartet og pålitelig register (matrikkelen) over alle faste eiendommer i landet, og at grenser og eiendomsforhold blir klarlagt.

Matrikkelforskriften gir mer utfyllende opplysninger om innholdet i matrikkelloven. Forskriften er tilgjengelig på www.lovdatab.no.

Sentralt stedsnavnregister (SSR) ved Kartverket er Norges nasjonale register for skrivemåten av stedsnavn i offentlig bruk. Alle navnevedtak kommunen gjør, skal føres i dette registeret.

Kartverkets adresseveileder er en håndbok i tildeling og forvaltning av adresser etter matrikkelloven. Adresseveilederen er tilgjengelig på www.statkart.no.

Prinsipper for valg av adressenavn

Alle stedsnavn, også adressenavn, representerer viktige språklige og kulturelle verdier. De er en del av lokalmiljøet og lokalhistorien, og de er med på å styrke folks følelse av å høre til på et sted. Når nye navn skal vedtas, må en ha i tankene at disse navna skal bli stående i generasjoner framover.

Stedsnavn er kulturminner.

I kapittel 6.6.1 i Kartverkets adresseveileder (se faktaboksen) er det gitt en kort oversikt over prinsipper for valg av adressenavn. Disse prinsippene blir her utdypet, med utgangspunkt i Botolv Hellelands bok *Adresser og stadnamn – del 2¹*:

1. Se <http://www.sprakrad.no/upload/Stedsnavn/Adresser%20og%20stadnam.pdf>

1. Navnet må passe inn i et samordnet system for adressering

Av praktiske grunner er det viktig å unngå at samme navn blir brukt om mer enn én adresseparsell i kommunen. Før et nytt navn blir vedtatt, må en se til at det ikke kan forveksles med eksisterende navn i kommunen eller i tilstøtende områder i nabokommunene. En bør begrense bruken av navn med samme forledd, som *Bergsvegen* og *Bergsbakken*. Av hensyn til uttrykningstjenestene og andre som skal finne fram, bør slike navn plasseres i tilknytning til hverandre.

2. Navnet bør bygge på og føre videre den lokale navnetradisjonen

At en bygger på den lokale navnetradisjonen, vil si at en prøver å føre videre lokale, tradisjonelle stedsnavn i adressetildelinga. Slik bidrar en til å bevare stedsnavn som kanskje ellers ville gått ut av bruk. For eksempel kan det være aktuelt å ta utgangspunkt i navn på gårder eller andre virksomheter, eller en kan bruke navn på teiger og nedlagte husmannsplasser som *Lykkja*, *Nyjordet*, *Sagbakken* og *Sørtorpet*, enten direkte eller med tillegg av et ord for vei. I kommuner med kvensk og samisk navnetradisjon er det aktuelt å bruke navn på disse språka, for eksempel navn på gamle slåttemarker, myrer, fiskeplasser og skogteiger. Forutsetninga for å bruke slike navn er at den veien eller det området som skal ha navn, ligger på eller like ved stedet som har navnet fra før.

Nye adressenavn bør bygge på lokale stedsnavn og tradisjonelt ordtilfang.

Dersom en lager nye stedsnavn, bør en bygge på det tradisjonelle ordtilfanget. En kan gjerne bruke mer dialektale ord som *brekke*, *gang*, *geil*, *gutu*, *kleiv*, *lei*, *linne*, *løype*, *rekster*, *renne*, *råk*, *smug*, *strede*, *tråkk* og *veit* i stedet for de mer vanlige etterleddene *vei/veg* og *gate* (se også punkt 3).

Det fins mange eksempler på at private utbyggere markedsfører prosjektene sine med prangende navn som *Finstad hageby*, *Nylund park* eller *Oppenåsen panorama*. For å unngå at slike navn tas i bruk som adressenavn framfor mer tradisjonelle stedsnavn og navnelaginger, er det viktig at kommunen er tidlig ute med adressetildeling og navnssetting.

3. Navnet bør passe på stedet

At et navn passer på stedet, betyr at det uttrykker særdrag ved adresseparsellen eller området rundt. Ved siden av ord som *vei/veg, gate/gutu, sti* osv. kan en også bruke ord som karakteriserer terrenget der veien ligger, som *bakke, eng, haug, helling, jorde, li, slette, voll* osv. Tradisjonelle stedsnavn har vanligvis bakgrunn i lokale natur- og kulturforhold, og de har derfor en naturlig tilknytning til stedet.

4. Navnet bør ikke virke støtende eller komisk

Når en lager nye navn, må en tenke på dem som skal bo i området. Derfor bør en ikke velge navn som kan virke støtende eller komiske. Det vil likevel ikke si at en skal unngå tradisjonelle navn i området selv om de kan gi negative assosiasjoner for folk som ikke kjenner til det lokale navnetilfanget og talemålet.

5. Navna bør være varierte

En bør legge vekt på variasjon og mangfold i navngivingen. Det kan gjøres ved å bruke ulike etterledd (se punkt 2 og 3), men også ved å bruke tradisjonelle stedsnavn eller ord fra lokale kultur- eller næringsforhold i adressenavna, for eksempel navn fra gårds- og skogsarbeid (*Ploglandet, Slåttenga, Tømmervelta*), navn fra industrivirksomhet (*Maskingata, Sagbruksbakken, Verksveien*), plantenavn (*Bjørkebakken, Bringe-bærstien, Fiolveien*) eller dyrenavn (*Ekornveien, Elgråkket, Rådyrfaret*).

6. Navnet bør være lett å skrive, lese og uttale

Adressenavna skal hjelpe oss å finne fram dit vi skal. Når en skal velge navn, bør en derfor legge vekt på at navnet er lett å oppfatte, skrive og uttale. En kort sammensetning er som regel bedre enn en lang. For eksempel kan en vurdere *Bråtavegen* som veinavn istedenfor *Rønnerud-bråtavegen*.

7. En bør unngå å bruke navn på nålevende personer i adressenavna

Grunnen til det er at omdømmet til en person kan endre seg over tid. Helst bør det gå minst fem til ti år fra en person er død, til en velger å ta i bruk vedkommendes navn som en del av et adressenavn.

Hvordan skal navna skrives?

Allment om skrivemåten av stedsnavn

Stedsnavn i offentlig bruk skal skrives i samsvar med reglene i stedsnavnloven. Som hovedregel skal en ta utgangspunkt i den nedarvede lokale uttalen, det vil si den uttalen av navnet som er overlevert fra tidligere generasjoner, og som fortsatt er i bruk på stedet. Skrivemåten skal likevel tilpasses gjeldende rettskrivingsprinsipper for norsk og samisk. For kvenske stedsnavn skal skrivemåten følge gjeldende rettskrivingsprinsipper i finsk. Avsnittene om skrivemåte nedenfor gjelder norske navn, men Språkrådets stedsnavntjeneste gir også råd om skrivemåten av kvenske navn (se siste side).

Eksisterende stedsnavn som del av et adressenavn

Skrivemåten av navnet i primærfunksjonen, det vil si navnet på den opprinnelige lokaliteten, skal etter stedsnavnloven § 4 andre ledd være retningsgivende for skrivemåten av navnet i andre funksjoner. Hvis et gårdsnavn har vedtatt skrivemåte *Steinvoll*, må en skrive *Steinvollvegen*, *Steinvollbakken* osv. dersom dette gårdsnavnet skal inngå som førsteledd i adressenavn.

Med et navns primærfunksjon menes den lokaliteten som først bar navnet. For eksempel kan et gårdsnavn *Steinvoll* gi navn til fjellet *Steinvollnuten*, vannet *Steinvolltjernet* og tettstedet *Steinvoll*. Det vil da være gårdsnavnet *Steinvoll* som er navnets primærfunksjon, og skrivemåten av gårdsnavnet blir retningsgivende for navnet på fjellet, vannet og tettstedet.

Noen ganger kan det være tvil om hvilken skrivemåte som gjelder for et eksisterende stedsnavn. Ifølge stedsnavnloven skal alle vedtatte skrivemåter av stedsnavn, også adressenavn, innmeldes i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Dette registeret inneholder ikke bare vedtatte navn, men også såkalte godkjente navneformer, det vil si skrivemåter som var i offentlig bruk da stedsnavnloven tok til å gjelde 1. juli 1991. Når det ikke er reist navnesak og gjort vedtak om skrivemåten av et navn etter

reglene i stedsnavnloven, vil ofte ett og samme navn ligge inne med flere godkjente skrivemåter. Kommunen bør da, i tråd med forskriften til stedsnavnloven § 15 siste ledd, velge den skrivemåten som står på navneenhetsplassen (den øverste plassen) i SSR når navnet skal brukes på kart, på skilt eller i adresser, eller når det skal være forledd i en ny sammensetning.

Dersom kommunen ønsker å bruke et allerede eksisterende navn i adressenavnet, men med en skrivemåte som ikke er registrert i SSR, må det reises navnesak om skrivemåten av navnet i primærfunksjonen før det kan tas i bruk som del av et adressenavn. Det framgår av § 5 i stedsnavnloven hvem som har vedtaksmyndighet for navnet i primærfunksjonen. Vanligvis er det Kartverket.

Å reise navnesak vil si å ta opp skrivemåten av ett eller flere navn med det organet som har vedtaksmyndighet. Dette organet følger saksgangen som er nedfelt i stedsnavnloven med høringsrunder der alle som har uttalerett, får mulighet til å uttale seg. Deretter skal stedsnavntjenesten gi sin tilråding før organet gjør vedtak om skrivemåten.

Skrivemåten av utenlandske navn og personnavn i adressenavn

Utenlandske navn og nyere personnavn trenger ikke følge gjeldende rettskriving. Personnavn skrives som hovedregel slik vedkommende selv skrev navnet. Når navn på historiske personer skal brukes i adressenavn, følger en Språkrådets liste over historiske navn².

Bestemt eller ubestemt form?

Når et personnavn i genitiv er brukt som forledd i et adressenavn, kan etterleddet skrives i ubestemt form: *Karl Johans gate*. Ellers bør

navnet som hovedregel skrives i ett ord og med bestemt form av sisteleddet i samsvar med vanlig norsk navnelaging: *Gamleveien, Grünerløkka, Myrsletta, Leitet*.

Stedsnavn skal oftest skrives i ett ord og i bestemt form med bestemt artikkel.

Ett eller flere ord?

Det vanlige i norsk navnelaging er at flerleddete navn skal skrives i ett ord og har bestemt form (*Dalsskogen* og *Nærøybrua*, ikke *Dal skog* og *Nærøy bru*). Når det gjelder gate- og veinavna, er det imidlertid en viss tradisjon for særskriving, altså at navnet skrives i to eller flere ord. Dersom førsteleddet står i genitiv og sisteleddet har ubestemt form, er det vanlig at navnet særskrives, for eksempel *Håkons veg* og *Ivar Aasens gate*. Det er imidlertid ikke noe i veien for at disse navna kan skrives i bestemt form, altså *Håkonsvegen* og *Ivar Aasen-gata*. I det siste eksemplet viser bindestreken at ordet *gata* står til hele personnavnet og ikke bare til etternavnet.

Stor eller liten forbokstav?

Stedsnavn skal alltid skrives med stor forbokstav. Ved løse sammensetninger skal bare det første ordet ha stor bokstav når resten av navnet er et fellesnavn i ubestemt form: *Nedre gate*, *Solli plass*. Slike navn kan også skrives *Nedregata*, *Solliplassen*, se forrige avsnitt.

Sammensetningsmåte

Når navn som *Dalen*, *Fjellet*, *Tangen* og *Vika* går inn som forledd i andre navn, mister de vanligvis endelsen og får eventuelt en sammensetningsfuge: *Dalsveien*, *Fjellvegen*, *Tangevegen*, *Vik(s)vegen*. Såkalte jamvektsord får endinger som *-ån/-an* (*Bråtån/Bråtan*), *-ua* (*Gutua*). I sammensetninger kan disse beholde den spesielle vokalen, altså *Bråtåvegen/Bråtuvegen*, *Gutulia*. Når en lager nye, sammensatte navn, bør en alltid undersøke om det fins andre sammensetninger med samme forledd som kan brukes som mønster.

Bruk av apostrof

Genitivs-s kan brukes når forleddet er et personnavn: *Sigurds vei*. Etter personnavn som slutter på *s*, *x* eller *z*, skal det brukes bare apostrof: *Elias Blix' gate*, *Herman Foss' gate*.

Aksenttegn

I ord som *allé* og *chaussé* er det ifølge rettskrivingen valgfritt å bruke aksenttegn. I adressenavn er det likevel vanlig praksis at aksenttegnet brukes i ubestemt form, men ikke i bestemt form: *Madserud allé*, men *Harbitzalleen*.

Prosedyre for behandling av nye adressenavn

Denne prosedyren er mer utførlig beskrevet i Kartverkets adresseveileder.

1. Kommunen lager inndeling i adresseparseller

Det å legge til rette og bestemme adresseparsellene er en teknisk/administrativ oppgave og foretas vanligvis av kommunens oppmålingsmyndighet.

2. Kommunen lager forslag til adressenavn for parsellene

Forut for eller i forbindelse med det bør folk i kommunen og lokale lag og foreninger inviteres til å komme med innspill og navneforslag. Dette kan skje ved kunngjøring i lokale aviser og/eller på kommunens nettsider. Kommunen kan gjerne ta kontakt med stedsnavntjenesten i det forberedende arbeidet.

3. Kommunen sender navneforslag(ene) til stedsnavntjenesten til uttalelse

For adressenavn med forledd som ikke er registrert i SSR, bør det legges ved en begrunnelse for navnevalget. Jo mer informasjon som tas med, jo lettere blir arbeidet for stedsnavntjenesten. Stedsnavntjenesten sjekker navna mot opplysningene og statusen i SSR og eventuelt i andre kilder, og gir sin tilråding om skrivemåten av navna.

4. Stedsnavntjenesten vurderer behovet for å reise formell navnesak

Dersom kommunen ønsker å bruke en skrivemåte som avviker fra skrivemåten(e) i SSR, må det reises formell navnesak etter saksgangen i stedsnavnloven. Det vil si at kommunen tar opp navnesaken med vedtaksorganet (vanligvis Kartverket), og at det blir gjennomført høringsrunder slik at alle som har uttalerett, får muligheten til å uttale seg. Før det gjøres vedtak, skal stedsnavntjenesten gi sin tilråding. Dersom det er mange adressenavn som er til behandling samtidig, kan de navna som det skal reises formell navnesak for, tas ut av hovedbehandlingen, slik at ikke hele adresseringsprosessen stopper opp. Se ellers avsnittet «Eksisterende stedsnavn som del av et adressenavn» ovenfor.

5. Vedtak om valg av navn

Når skrivemåten av de foreslåtte navna er avklart, gjør kommunen vedtak om hvilke navn som skal gjelde for de aktuelle adresseparsellene, og fører disse navna i matrikkelen. Det er ingen formell klageadgang på slike vedtak.

6. Vedtak om skrivemåte

For navn som har vært behandlet i formell navnesak etter stedsnavnloven, gjør kommunen formelt vedtak om skrivemåten av adressenavna og fører dem inn i matrikkelen.

7. Registrering av nye adressenavn

Nye adressenavn skal føres i matrikkelen, i SSR og i FKB-vegnett (Felles kartdatabase vegnett, Kartverkets register for veginfo). Mer informasjon om dette fins i Kartverkets adresseveileder.

8. Klage

Formelle vedtak om skrivemåten av adressenavn kan påklages. Etter stedsnavnloven er det bare *skrivemåten* av adressenavn som kan påklages, og ikke selve navnevalget. Hvem som kan klage på skrivemåten, går fram av stedsnavnloven § 10. Klagen skal sendes til vedtaksorganet, det vil si til kommunen i saker som gjelder navn på adresseparseller. Kommunen forbereder klagesaken på samme måte som ved første gangs behandling. Det vil blant annet si at navnet på nytt må ut på lokal høring og sendes til stedsnavntjenesten for ny uttalelse. Dersom klageren ikke får medhold av vedtaksorganet, skal saken sendes til klagenemnda for stedsnavnsaker. Klagenemndas vedtak er endelig.

Nye adressenavn som det ikke er gjort formelt vedtak for etter stedsnavnloven (det vil si navn som har status godkjent i SSR), er det ikke adgang til å klage på, men det kan reises navnesak for å få gjort vedtak om skrivemåten.

Samiske og kvenske navn har en litt annerledes saksgang enn den som er beskrevet ovenfor. Mer informasjon om dette fins på Språkrådets nettsider³.

3. Se <http://www.spraakradet.no/nb-NO/Tema/Stedsnavn/Skrivematen-av-stedsnavn/Skisse-over-saksgang/>

